

Industriepolitiek sleutel voor welvarende toekomst

Samenvatting:

Afvalenergiecentrales (AEC's) zijn een belangrijke factor bij het voeren van een groene industriepolitiek in Nederland. De AEC's helpen bij het mitigeren van de volgende drie uitdagingen waar een groene industriepolitiek voor staat:

- **Energiecrisis:** AEC's produceren energie uit restafval, verminderen netcongestie en kunnen een grotere rol spelen in warmtenetten.
- **Klimaatcrisis:** Vermindering van methaanuitstoot door het voorkomen van storten van restafval en mogelijkheid tot negatieve CO₂-emissies via CO₂-afvang.
- **Industriecrisis:** AEC's dragen bij aan recycling door metalen en plastics terug te winnen en energie te leveren voor de industrie.

Randvoorwaarden:

- Gelijk speelveld in de energiemarkt, lagere heffingen op afvalimport.
- Fiscale voordelen voor hernieuwbare boven fossiele energiedragers.
- Marktcreatie voor gerecyclede grondstoffen met bijmengverplichtingen en circulair inkoopbeleid.

Gewenste uitkomst:

Investeringen in AEC's kunnen de energietransitie, het behalen van klimaatdoelstellingen en de gedecarboniseerde reïndustrialisatie van Nederland bevorderen.

Groene Industriepolitiek sleutel voor welvarende toekomst

Inleiding

Klimaatverandering noodzaakt de wereld om een duurzame, circulaire en groene toekomst te omarmen. Deze transitie vergt ingrijpende veranderingen in gedrag die onze levenswijze en welvaart potentieel sterk beïnvloeden.

Een cruciale factor voor het behoud van het welvaartsniveau in Nederland binnen een circulaire economie is de gedecarboniseerde herindustrialisatie van onze economie. Deze ambitie is realiseerbaar met een gecoördineerd industriebeleid, ofwel een groene industriepolitiek.

De uitvoering van deze strategie wordt momenteel belemmerd door de samenvloeiing van drie crises die Europa treffen. In de volgende nota wordt uiteengezet hoe Afvalenergiecentrales een rol kunnen spelen in het mitigeren van de effecten van deze crises zodat de decarbonisatie van de Nederlandse industrie kan worden versneld.

Drie crises die Europa treffen:

- **De energiecrisis**

Aangejaagd door de oorlog in Oekraïne zijn de prijzen voor gas en elektriciteit in Europa bijna twee keer zo hoog als in de Verenigde Staten en Azië. De verwachting is dat dit verschil ook in 2030 groot zal blijven. Dit heeft een negatief effect op de concurrentiepositie van de Europese industrie. Europa is te afhankelijk van geïmporteerde energie. Nederland importeert meer dan 80 procent van zijn energiebehoefte. De transitie naar nieuwe energievormen, zoals warmtenetten, elektrificatie en waterstof, verlopen zeer traag. Netcongestie, besluiteloosheid en haperingen bij het verlenen van vergunningen verergeren de situatie. Het doel om 30 procent van de huishoudens aan te sluiten op warmtenetten om van het aardgas af te komen lijkt steeds moeilijker te realiseren.

- **De klimaatcrisis**

Het wordt een uitdaging om in 2030 55 procent CO₂-reductie te realiseren. De besproken 90 procent reductie in 2040 lijkt onmogelijk, mede door vertragingen in de energie- en grondstoffentransitie. Negatieve emissies zijn sowieso noodzakelijk om de doelen te behalen. 45 procent van de opwarming van de aarde is ontstaan door methaanuitstoot. Het behalen van de Global Methane Pledge (30 procent reductie in 2030) is daarom essentieel in het bereiken van de totale doelstellingen.

Volgens de Verenigde Naties liggen in Europa de grootste kansen om methaanuitstoot te reduceren in het minder storten van brandbaar restafval. Elke vorm van uitsluiting van een optie om in Europa de uitstoot van broeikasgassen terug te brengen, maakt de Europese klimaatopgave moeilijker en duurder. Europese samenwerking en solidariteit is op dit vlak is daarom onontkomelijk.

- **De industriecrisis**

Vastgesteld kan worden dat de industrie grote moeite heeft om de transitie van fossiel naar hernieuwbaar te maken. Ook wat betreft het gebruik van grondstoffen zijn er grote uitdagingen. Naar verwachting heeft de Nederlandse chemie in 2030 zo'n twee miljoen ton gerecycled plastic nodig. Daarvan is in Nederland niet genoeg en de helft daarvan zal geïmporteerd moeten worden. De import van deze voor de chemie cruciale grondstof wordt echter bemoeilijkt omdat de Nederlandse politiek als gevolg van nationaal denken de import van afval afremt met een integrale heffing. Tel daarbij op dat het toch al moeilijk is voor gerecycled plastic om de concurrentie aan te gaan omdat het qua prijs niet kan concurreren met geïmporteerd *virgin* plastic uit landen met een lage energierekening en lage of geen CO₂-heffingen?

Het zijn belangrijke redenen waarom de afgelopen drie jaar buitenlandse investeerders de Europese industrie steeds meer gaan mijden. Ze investeren nu grootschalig in schone industrie in andere landen, waaronder de Verenigde Staten.

Het is de vraag in hoeverre de Europese industrie de energie- (en grondstoffen) transitie overleeft en wat dit doet met de welvaart, geopolitieke afhankelijkheid en werkgelegenheid in Europa. Landen als Frankrijk en Duitsland zijn wakker geworden en starten groene industriepolitiek om de reïndustrialisatie aan te jagen. In Nederland lijken bovenstaande ontwikkelingen nog niet doorgedrongen te zijn tot de politiek; de indruk bestaat dat ideologische, geïsoleerde discussies de boventoon voeren.

Wat kunnen AEC's doen?

Afvalenergiecentrales (AEC's) in Nederland kunnen een bijdrage leveren om de effecten van bovenstaande crises te mitigeren:

- **De energiecrisis:**

AEC's produceren elektriciteit, industriële stoom en warmte voor stadsverwarming uit niet-recyclebaar restafval. Dankzij de regionale spreiding van deze elektriciteitsproductie is er minder netverzwaring nodig dan in geval deze elektriciteit aan de landsgrenzen binnen moet komen. Daarnaast leveren AEC's nu zo'n 10PJ aan warmte, wat neerkomt op 20 procent van alle warmte en stoom in stadsverwarming en industriële stoomnetten. AEC's kunnen uit dezelfde hoeveelheid afval in theorie 40PJ aan warmte aan warmtenetten leveren.

AEC's behoren tot de weinige 'direct beschikbare warmtebronnen' die nu al aan de CO₂-normstelling voor duurzame warmte in 2030 voldoen. AEC-warmte kent volgens TNO in 2030 een CO₂-uitstoot per GJ warmte van 4 kg. (ten opzichte van 64 kg. CO₂/GJ warmte bij een Cv-ketel op aardgas). AEC-warmte is bovendien haalbaar en betaalbaar. De uitbreiding van warmtenetten met de hulp van AEC's brengt het doel van 30 procent warmtenetten sneller dichterbij. Het alternatief met volledig elektrische warmtepompen zou daarentegen tot nog meer netcongestie leiden.

- **De klimaatcrisis:**

AEC's voorkomen dat niet-recyclebaar restafval gestort wordt. In Europa wordt zo'n 20 procent van al het huishoudelijk restafval nog gestort (53,5 miljoen ton per jaar). Dit leidt tot grote methaanemissies. De Europese Commissie heeft het doel om in 2035 nog maar 10 procent huishoudelijk restafval te storten, maar zelfs dat zijn nog miljoenen tonnen afval. Met de import van 1,7 miljoen ton afval voorkomen Nederlandse AEC's 937.000 ton aan CO₂-uitstoot in Europa doordat zij methaanuitstoot uit stortplaatsen en uitstoot uit fossiele energieproductie voorkomen, aldus TNO. Daarnaast zijn de AEC's bereid te investeren in CO₂-afvang. Door ook biogene CO₂ af te vangen, creëren AEC's negatieve CO₂-emissies. Volgens Royal HaskoningDHV is bij AEC's een potentieel voorzien dat kan oplopen tot 4,9 Mton aan negatieve CO₂-emissie.

- **De industriecrisis:**

AEC's halen al sinds jaar en dag metalen uit het restafval en leveren die aan de staalindustrie. Bij voldoende marktvraag kunnen AEC's met slimme technieken ook plastic uit Nederlands en geïmporteerd restafval nascheiden en dit beschikbaar stellen aan de Nederlandse (mechanische en chemische) recyclingindustrie.

Ook kunnen AEC's de residuen uit recycling efficiënt verwerken tot hernieuwbare energie, waardoor bijvoorbeeld stoom aan de industrie geleverd kan worden ter vervanging van aardgas. Alleen met een efficiënte en betaalbare verwerking van residuen kan recycelaat concurreren met virgin fossiele alternatieven. Afgevangen CO₂ kan in de toekomst desgewenst worden ingezet voor de chemie. Door afgevangen CO₂ te combineren met waterstof ontstaat methanol waaruit plastic gemaakt kan worden en waar schepen op kunnen varen.

Groene Industriepolitiek is dringend nodig

Het huidige overheidsbeleid is er niet op gericht om de potentiële bijdrage van AEC's tot wasdom te brengen. Om AEC's hun bijdrage te kunnen laten leveren, is het essentieel om tot een groene industriepolitiek te komen.

- Afval ten behoeve van hernieuwbare energie en grondstoffen moet in dat kader gezien worden als een Europese markt met een gelijk speelveld, dat wil zeggen: Nederlandse heffingen mogen niet hoger zijn dan het Europees gemiddelde (nu vier keer zo hoog). Zolang er in Europa afval wordt gestort, is het beter om dit in Nederland tot hernieuwbare energie te verwerken. De import van afval moet daarom worden omarmd.
- Hernieuwbare energiedragers moeten fiscaal minder worden belast dan fossiele energiedragers. De import van fossiele kolen, aardgas, LNG, olie en van biomassa zijn nu onbelast, terwijl voor de import van restafval - als energiedrager voor stadsverwarming met een lage CO₂-uitstoot - €39,23 importheffing in rekening wordt gebracht (plus de CO₂-heffing op AEC's). Het speelveld moet gelijkgesteld worden.
- Creëer een markt voor gerecyclede grondstoffen zodat het zin heeft om deze terug te brengen naar de industrie. Gerecyclede grondstoffen moeten kunnen concurreren met fossiele/virgin grondstoffen. Dit kan door:

- Het instellen van een **bijmengverplichting van recyclaat** in nieuwe producten.
- **Circulair inkoopbeleid**, wat consistent is met de recyclingdoelstellingen (dat wil zeggen als we 50 procent plastic recycling willen hebben dan moet de overheid alleen plastic producten inkopen met minimaal 50 procent gerecycled plastic).
- **Differentiatie in de verbrandingsbelasting**, bijvoorbeeld geen verbrandingsbelasting op residuen uit nascheiding, sortering en recycling zodat de verwerking van recyclingresidu betaalbaar blijft, maar alleen belasting op ongesorteerd afval.
-

Tot slot

Het voeren van een groene industriepolitiek, zoals hierboven beschreven, zal de investeringsbereidheid vergroten om de bijdrage van AEC's aan de energietransitie, klimaatdoelen en gedecarboniseerde reïndustrialisatie te verwezenlijken.